

clam: si tamen pluries diceretur latro, quod intelligit Bar. in d. §. famulos, quando contrarium ipsam laboraret infamia: alias non diceretur latro, neque famosus. Paul. vero de Cast. dicit quod latro non dicitur nisi, quando palam & in strata publica: & neque hic dicitur famosus, nisi pluries facere assueverit, & istam dicitur fuisse intentionem, d. gloss. & quod ista fuerit intentio illius gloss. tenet etiam ibi Sali. per motiva, de quibus ibi per eum & tangam inferius, volui ista dicta Doctorum recensere: ut cognoscas difficultatem istius materie propter, LL. & Doctorum varietatem, in ea loquentium, & ut ex his videas, quæ approbet, vel reprobet, L. ista partitarum, in primis enim, L. ista vult, quod pro furto sine aggressura commisso quis non debeat mori, vel membro aliquo mutilari: & ex regula, & exceptionibus constat velle, & si detur asiduitas in furando, neque potest dici ut Ang. dicebat, quod ex consuetudine furandi, ex arbitrio dato per d. L. f. p. s. iudex condemnare ad penam mortis: nam ista L. partitarum hoc arbitrium abstulit iudici, & tantum voluit fugitari forem, vel alia pena extra mortem, vel membri abscissionem castigari: sorte tamen potest dici, quod L. ista voluit tollere iudici potestatem aggravandi penam, in solio furari, ut in L. capitalium, §. solent ff. de penis, L. seruos, C. ad L. Jul. de vi. publica, L. nemo, C. de Epif. aud. hodie tamen alter hoc est prosum per L. fori lib. 4. tit. 3. L. 6. quæ in hoc est in usu, ut fur pro primo furto condemnetur in novenis, & si non potest solvere corporaliter, ut ibi puniatur nisi furtum sit cum fractura: quia tunc debet mori, ut ibi habetur pro secundo vero furto dicit illa, L. quod damnatur ad mortem, quam in hoc, ut pro secundo furto fur mori debeat, non vidi, neque credo de consuetudine servari: quia videtur dura dispositio, unde saltem exigenter ad penam mortis tertium furtum: quia pro primo & secundo furto, quis ad furcas non suspenditur: sed pro tertio, quia qui delictum hoc in consuetudinem deducit, ad furcas suspenditur de generali consuetudine, quæ eo ipso reputat famosum & publicum forem, quod facit tot & tanta furta, vel latrum reputat eum grassatorem, secundum Bal. in d. authent. sed novo iure, & in d. L. nemo, C. de Epif. aud. & idem videt Sali. in d. authent. sed novo iure, quod consuetus furari, dicitur de tribus vicibus per LL. de quibus ibi per eum, L. tamen istarum partitarum, tit. 28. L. 6. in 2. part. in casu speciali in furto, s. facto tempore belli, pro secundo furto imponit penam mortis, & ibi habetur unum verbum, cum dicit (que lo tomarian como por vfo) ex quo possit quis dicere, quod ex bino furto per illam, L. dicitur quis consuetus furari: adhuc tamen extra illum specialem casum, non recedem ad prædictis ut scilicet exigatur tertium furtum, & ad illam L. potest dici, quod imò ex ea probetur ex bino actu, non induci talem consuetudinem: sed dicit d. L. quod pro secundo furto in casu de quo ibi expellatur à patria ad voluntatem Regis: quia præsumitur, quod iterum furabuntur, & furtum deducunt in consuetudinem, & probatur cum dicit (porque lo tomarian como por vfo, &c.) quasi dicat relegatur à patria: quia alias si non expellatur in usu furta tenerent, & sic non ex hoc jam dicitur consuetus: sed præsumitur, quod veniet in talem consuetudinem, reitit ergo quod saltem exigantur tria furta: sed an sufficientia tria furta interpollatum facta de rebus vilibus & minutis? Videbatur quod sic, quia non tam quantitas, quam affectus furandi consideratur, ut in cap. fin. 9. q. 6. & notat gloss. in cap. de appellacionibus, de app. qui enim artem & consuetudinem tenent furandi quantumque fuerit vice qualibet rem parvam puniatur, ac si res magnas furaretur, L. 1. & L. oves, §. qui sepius, ff. de abigis, L. 1. & ibi Joan. de Plat. C. de delato. lib. 10. & tradit idem Jo. de Plat. in L. unice. C. de grege, domi. lib. 11. & facit quod notat Bal. in cap. 1. §. injuria, col. 3. de pa. jur. sic. cum dicit, de furtulis famulorum scho-

larium: sed Catalinus de viso in suo tract. syndicatorum, q. 149. tenet contrarium imò quod pro tribus furtis parvis non dicatur quis fur famosus, nisi fiat cum armis & videtur æqua opinio, quando furta essent vilium rerum, & facit quod notat Bal. in L. quicunque, col. 2. in princip. C. de ser. fugi. vi. etiam per Alex. consi. 110. vol. 4. ubi quod pro tribus furtis parvis, qui non dicatur fur famosus allegat d. Bald. in d. §. injuria, col. 3. & quod pro tribus furtis rerum vilium, quis non debeat furca suspendi; tenet; etiam Capola in repe. authent. sed novo iure, C. de seruis fugi. in hæc verba. Si tamen ista tria furta essent parva, & de rebus magnatis, seu minutis puta de gallinis, de consuetudine non servatur Veronæ, quod fur pro tribus furtis de gallinis suspendatur, vel moriatur: sed vidi condemnare in pecunia, vel ad standum per aliquod tempus, puta duorum, vel trium mensium in carceribus. Et advertit, quod pro tertio furto, ut dixi de generali consuetudine fur suspenditur, etiam si de duobus primis fuerit punitus, secundum Gandi. in suo tractat. malef. sub tit. de pena furum, versu. sed pone penam impositionem, & Paul. de Cast. & Capol. in d. authent. sed novo iure, vi. tamen inter consilia Bal. in vol. 3. consi. 348. incipit, viso themate prædicta, ubi hoc videtur limitari, ut procedat quando tertium furtum, pro quo suspenditur, est post alia duos de quibus fuit punitus: sed secus esset si esset primum, de quo non fuit punitus: sed de aliis sic: quia si tractaretur tunc de puniendo primo pena mortis non imponeretur pena, secundum tempus delicti contra casum, L. 1. ff. de penis, & ex aliis fundamentis & motivis, quæ ibi poteris videre, quibus adde Bal. in L. si crimen in fin. C. de ord. cogn. cum dicit & unum scias, quod priora flagitia, aggravant posteriora: sed non contra, nisi iudex habeat arbitrium puniendi: quia tunc in arbitris inspicitur tempus sententiæ, quod est notatum dignum, secundum eum. Item si bene advertit, L. ista partitarum vult pro furto etiam cum effractione ostii, vel parietis, non imponi penam mortis: cum generaliter loquatur & ex causis exceptis former regulam in contrarium, & idem erat de jure communi, ut superius dixi, & habetur in L. 1. §. item effractiones, & L. fin. ff. de effractione. hodie tamen per d. L. fori quam etiam in hoc arbitror usitari, quando furtum fit cum perforatione domus puniatur pena mortis, cui legi fori, adde, L. stylli, n. 74. quæ declarando, d. L. extendit ad ascendentes per parietem, vel intrantem per fenestram, vel tectum domus vel si aperuit ostium clave, vel seram arcæ effregit. Vid. ibi non tamen affirmo usum illius, L. stylli, unde in hoc intertoga practicos maleficiorum, reperio tamen de jure communi Bald. dicentem in L. fin. ff. de rerum divisio. quod si quis apponat scalas ad muros, vel ad fenestras alicujus causa violandæ castitatis incurrit in penam mortis, allegat. L. si quis non dicam rapere, C. de Epif. & Clericis. Si tamen fiat causa forandi, non reperio de jure communi quod ob hoc possit pena mortis puniri, imò contrarium, ut dixi superius similiter ex ista L. & ex prædictis apparet, quod pro uno furto quantumcumque sit magnum, non debet quis mori vel mutilari membro, quicquid in contrarium dixerit Bal. in d. authent. sed novo iure, & in §. injuria, col. 2. de pa. jur. sic. quem sequitur Ange. in tractat. malef. in parte, & vestem sceleris, col. 2. dicens, se ita semel praticasse Perusi. & facit, L. 1. tit. 17. part. 2. ubi vi. quæ dixi facit etiam, L. 1. ff. de abigis. & ibi notat Albe. quod magis debet puniri, qui facit magnum furtum, quam qui parvum, facit etiam, L. fin. tit. 15. infra ea. part. nam dictum Bal. non potest sustineri de jure & contra eum tenent magis commiter Doct. signanter Fulgo. Sali. & Pau. de Cast. Capol. in d. authent. sed novo iure, & d. L. fori etiam in furto magno si primum esset: tamen imponit penam septupli, seu novenarum hoc etiam vult L. ista partitarum, adde quæ dixi in L. 1. tit. 17. part. 2. in gloss. super verbo, tanto pudra ser el furto. Item & si fur non possit sol-

uiesse caminos, (6) o que robasse otros en la Mar (7) con Nauios armados, a quien dizen, Curfarios; o si fueren ladrones que ouiesen entrado por fuerza en las casas, (8) o en los lugares de otro, para robar con armas, o sin armas; o ladron que furtasse de la Eglefia, o de otro lugar religioso, alguna cosa santa, o Partida VII.

vere septuplum, de quo in d. L. fori, & Proverb. cap. 6. v. 31. ibi deprehensus quoque reddet septuplum tamen adhuc pro primo furto non puniatur pena abscissionis membri: sed fugiabitur, ut hic habetur & ita est in practica, & non servatur in usu, d. L. fori, quatenus disponit, quod in defectum pecunie ad septuplum abscindantur furi auriculæ effect enim tunc abscindere membrum, contra istam, L. dicitur enim illud esse membrum, quod in corpore nostro habet operationem distinctam secundum Philosophum, 4. Metaph. ad si. & ideo manus ad palpandum: pes ad ambulandum: oculus ad videndum: aures ad audiendum: nasus ad odorandum: os ad gustandum, sunt membra, & tradit Ang. in d. aurb. sed novo iure, similiter & ex ista L. & ex prædictis patet, quod neque pro secundo furto possit de jure communi, neque ex ista L. partitarum imponi pena mortis, vel mutilationis membri: sed debet iterum fugitari prout dicit Jac. Buri. & sequitur Gandi. in d. suo tractat. malef. sub rubr. de furtibus & latronibus, col. 2. hodie tamen in regno est in practica, ut pro secundo furto abscindantur aures sicut & alias de jure Lombardo cavetur ut pro primo furto amittat fur oculum, pro secundo nasum, pro tertio vero suspendatur, refert Gandi. ubi sup. propterea constat quod & si primum furtum fiat in strata publica non puniatur pena mortis, ut dicam in gloss. seq.

(6) Tuiesse caminos. Isti, ut dixi in gloss. præcedenti proprie dicuntur latrones, & de istis loquitur rex. in d. L. capitalium, §. famulos, ff. de penis, & text. in authent. ut nulli iudicium, §. si colla. 9. ibi cum dicit, fures autem vocamus qui occulte sine armis hujusmodi delinquant: eos vero qui violenter aggrediuntur, aut cum armis, aut sine armis in domos, aut in itineribus, aut in mari, penis eos legalibus subdi jubemus. Advertit etiam quod isti qui in stratis furantur sine interfectione alicujus magis proprie dicuntur grassatores, quam latrones publici, habentur tamen proximi latronibus, ut dicit rex. in d. L. capitalium, §. grassatores, quando vero furantur in itineribus cum interemptione hominum, isti proprie dicuntur latrones, ut habetur in d. §. famulos, & dicit Ang. in L. prator ait, §. adversus, ff. de sepul. vio. per illum tex. quod non intelligitur latro famosus qui non consuevit furari clam, sed ille qui armatus rapit, vel subtrahit unum dicit falsam esse opinionem dicentium, eum qui tria furta fecit esse famosum latronem, collige ergo, ex ista L. partitarum, tunc demum aggredientem in stratis causa furandi puniri pena mortis, quando pluries hoc fecit, ita quod possit dici, quod manifeste ad hoc est in itineribus: si tamen semel ita furtum fecerunt, vel facere aggressi sunt ad aliquem actum perveniendo, non puniatur pena mortis: debent ergo in metallum damnari, vel in insulam relegari, ut in d. §. grassatores, & ut supra dixi pro prima vice veniam merentur à furca, & hoc voluit gloss. in d. §. famulos, & gloss. in cap. si quis fortitudinem, 2. q. 3. quod est singulare, secundum Capol. in d. authent. sed novo iure, ultima charta, pro latronibus & piratis, qui semel tantum aggrediendo aliquem, vel aliquos spoliaverunt, ut per hoc non debeant furca suspendi, vel aliter mori, quod intelligit, quando in aggressionem vel furto non intervenit peremptio hominis: tunc enim & pena mortis puniatur, ut in d. §. famulos, & quia pro solo homicidio debet mori.

(7) En la mar. Isti dicuntur piratæ, seu cursatii, ut

sagrada; (9) o Oficial del Rey que tuiesse del algun thesoro en guarda, o que ouiesse de recabdar sus pechos, o sus derechos, e le furtare, o le encubriere (10) dello a sabiendas; o el Judgador que furtasse los maraudes del Rey, o de algun Concejo, mientras estuviere en el officio. (11) Qualquier destos sobredichos, R

hic dicit & dixi supra in gloss. proxima & pro prima vice isti non debent mori, non sequata hominis peremptione: sed in metallum damnari, quæ pena cum hodie non sit in usu, ut dicit gloss. in §. delegati, infra, quibus mo. jus pa. po. fol. alias arbitrio iudicis pro tali prima vice puniuntur, & dicit Capola ubi supra quævisimum se putare, si manus tali abscideretur & damnatur propter admisi criminis atrocitatem, & ista L. partitarum, satis innuit, quod pro prima vice non puniatur pirata pena mortis, ex præcedenti dicto (o que manifestamente tuiesse caminos) cum istam subdit, o que robassen, &c. Unde videtur repetere verbum manifestamente, & cum postea dicit, a quien dizen cursarios.

(8) En las casas. Concord. cum d. authent. ut nulli judi. §. fin. colla. 9. advertit tamen, quod non repetit hic aut in itineribus aut in mari prout habetur in d. §. fin. & ideo forte, quia supra dixerat de hoc, sed ut dixi supra pro prima vice, iste non debebat mori per tex. in d. L. capitalium, §. grassatores, ff. de penis, cuius contrarium statuitur hic. Item si ut dixi in itineribus vel mari ubi est maior ratio propter majus periculum, & ubi minor potest haberi defensio pro prima vice non puniuntur penam mortis quanto magis in aggressura quæ fit in domibus, sine oppidii vel major potest haberi defensio: præterea in d. authent. hac æquiparantur, sive fiat in mari vel in itineribus, sive in domibus ergo in omnibus idem debet statui, & quod durius puniatur seu debeat puniri aggressio in itineribus, quam alibi probatur in d. §. grassatores, unde forte & in hoc etiam ista L. debet intelligi de latronibus, qui non tantum semel: sed sæpius causa præde in domos alienas irruerunt per vim cum armis, vel sine.

(9) Alguna cosa santa, o sagrada. Concord. cum L. sacrilegii, in princ. & ibi gloss. ff. ad L. Jul. pecula. & vi. Paridem de Puteo in suo tractat. syndicatorum, fol. 86. col. 4. ubi dicit, quod suspendi fecit quendam armigerum ex nobili progenie, qui furto subtraxerat crucem argentæam, & calices sacros Ecclesie, qui non erat secundum eum dignus penam nobilium iustitiarum: non enim ignoscendum est militi, cui obviare telo oportet, ut latroni, L. 1. & 2. C. quando licet unicuique sine iudice se vindicare, & limita nisi de die modicum quid aliquis ex templo ferat, quod illa, L. loquitur, quando id quod aufertur non erat sacrum, ut dicit gloss. in d. L. sacrilegii, licet enim res sit modica delictum non est modicum: sed grave inspecta rei & loci dignitate. L. pedius, §. 1. ff. de incend. rui. nauif. L. 2. C. de hereti. sed adhuc videtur quod si modicum esset & sine effractione fieret furtum quod mitiganda esset pena iuxta, d. L. sacrilegii, & videtur hoc velle Joan. Fab. in §. item, L. Julia peculatus, infra. de pub. judi.

(10) Le furtare, o le encubriere. Concord. cum §. L. Julia peculatus, infra. de pub. jud. & vi. quod habetur in L. 1. tit. 17. part. 2. & quæ ibi dixi.

(11) Mientras estuviere en el officio. Concord. cum d. §. L. Julia. & cum L. 1. C. de crimi. pecula. Et advertit, quia reprobat hie dictum gloss. in d. L. 1. cum dicit istum puniri pena deportationis, quam gloss. tenet ibi Sali. & idem tenet Joan. Fab. in d. §. L. Julia. & contra hoc videtur text. in illo §. prout etiam pendit Ang. Arcti. ibi & Bal. in L. data opera. col. 4. C. qui

a quien fuere prouado que fizo furto en alguna destas maneras, (12) deue morir por ende

accusa. non poss. puniunt ergo iste pena mortis, ut hic & in d. §. & vult Azo. C. de crimi. pecula. in summa, & intellige istam L. quando iudex, vel administrator facit animo sibi appropriandi: si tamen accipiat animo exinde negociandi: & tunc si ad utilitatem Regis, puniuntur in quadruplum, si ad sui maiori pena, ut in L. 1. & 2. C. de his qui ex pub. ratio. & tenet Joan. Fab. ubi supra, ubi & limitat penam illius §. & bujus, L. nisi pecunia esset periculo interceptantis, L. sacrilegii, §. 1. & §. bis autem, ff. ad L. Jul. pecula. ubi & querit Joan. Fab. de rectoribus Regis, nunquid committant peculatum, si utantur pecunia ejus, & concludit quod sic, nisi quando pecunia esset eorum periculo, ita quod expresse tradita eis sit eorum periculo, & ipsi in se receperint periculum, expresse: credit tamen quod si talis rector, reddito computo remanet debitor, quod ex hoc non debet puniri, tamen tamen confiteatur debitum, & soluat infra annum L. cum eo. ff. ad L. Julia. pecula. non enim ex hoc est conuictus interceptisse: quia forte adhuc sibi deberetur: si tamen appareat recepisse, & in usus suos conuertisse, dicit quod habeant locum penae de quibus supra.

(12) Maneras. Adde alium casum in L. sequenti. & alium quando quis emit, seu lucrificat frumentum exercitui missum. Vide L. 3. C. qua res vend. non poss. Bal. in L. data opera, col. 4. C. qui accus. non poss. & alium in furante pueros alienos. Vide in L. fin. C. ad L. faveri. de plagi. Bald. ubi supra vi. alium, de furto facto in curia Regis, si deprehensus fuerit in furto in L. 1. tit. 13. lib. 8. ordin. rega. & vi. L. 3. tit. 16. part. 24. & quae ibi dixi, adde alium infra ead. part. tit. 15. L. fina.

(13) Ayuda o consilio. Concord. cum L. 1. C. de crimi. pecula. L. si qui opem, ff. de furtis, & quod hic dicitur de consilio, intellige ut in L. 4. supra eod. ubi dixi ubi & vi. qualiter quis dicatur praestare auxilium furto & vi. ibi quae in ista materia dixi. An aurem mutans pecuniam dicatur praestare opem. Vide Bart. in L. usufructus, ff. ad L. Jul. male. per textum ubi quod sic, & idem Bart. per text. ibi in L. fin. ff. ad L. pomp. de parri. & vide Abb. in cap. 1. de offi. delega. & qui dat dominum ad colloquendum, videtur praestare opem maleficio, L. & si amicis, & ibi Bart. ff. de adult. & denuntiis portantibus literas ad maleficio committendum. Vi. Ang. Areti. in tradita. malef. in parte sempronium mandatorum, col. 3. & Bal. in L. unica, C. de cad. tollen. quod puniuntur, ut principales, & de assensu maleficio. vi. per Bart. in L. in furti, §. ope. & in L. si qui opem, ff. de furtis, & Ange. Areti. in tradita. malef. in parte, dicto maleficio semper assistit, & Bal. in reposit. L. 1. col. pen. C. unde vi. & ibi de consulente maleficio, & ibidem scilicet, per Ang. Areti. vi. an possit fieri processus specialiter contra Titium, & generaliter contra ejus auxiliares, & quod eodem libello possunt accusari mandator & intersector? Vi. L. minoribus, & ibi notat Bal. C. de his quibus ut indig. & Bal. in L. cum rationibus, C. qui accus. non poss. & qui simul sunt unus alteri videtur dare auxilium. vi. Bal. in cap. 1. de bene. fra. & in L. non ideo minus, ad fin. C. de accus. & an percussor possit accusari coram uno iudice, & auxiliator coram alio. vi. per Bal. de contro. seu. apud pares termini, quod remitti debeat ad iudicem, qui prius incipit cognoscere, & an praestans opem furto possit conveniri conditione furtiva? Vi. per Bart. in L. sepe ita, ff. de ver. sig. ubi dicit, quod non, nisi in subsidium & de dante opem pluribus qualiter puniatur si illi plures fecerunt diversa maleficia. vi. per Bal. in L. cum rationibus, C. qui accus. non poss. vi. Bart. in L. fin. ff. ad L. Cor. de Sicar. & eadem pena imponitur

el: e quantos dieren ayuda, e consejo, (13) a tales ladrones, para fazer el furto, o los en-

principali, & sequaci associanti ad actum, L. 1. & ibi Bal. C. de rap. virgi. & de sequacibus qui vadunt cum sociis, vi. ibi per eum socius etiam criminosis, & non criminosis non puniunt, L. sancimus, ubi Bal. C. de panis, & an teneatur praestans opem, ea pena & cum eisdem qualitatibus, sicut principalis? Vi. Bart. in d. L. si qui opem, & in L. sanctio legum, col. 3. ff. de panis, & in L. libertis, 2. Super. ff. de alim. & ciba. leg. & Ang. Areti. dicta parte, dicto maleficio semper assistit, & quando proceditur contra aliquem qui praestitit opem, vel auxilium ad aliquod maleficio, oportet quod prius constet de maleficio principali, & in processu qui fit contra auxiliantem, licet enim principalis sit contumax, vel alio modo contra ipsum de maleficio constet: tamen hoc non nocet auxilianti, L. denuntiasse, §. fin. ff. de adult. & ibi vi. Bart. & eundem in L. si qui rem, §. si tu Titium, ff. de furtis, quod tu valde nota, & adde Ang. in tradita. male. in dict. parte, dicto maleficio semper assistit, col. pen. vers. quare ad hoc, & Alex. cons. 99. vol. 1. ver. praetera, ubi dicit, quod dictum Bart. in §. si tu Titium, communiter sequuntur Doct. vi. cum & Areti. ubi sup. col. pen. ad intellectum dictorum Bart. & dicit Ang. in d. §. si tu Titium, quod erant assessores moti ex dicto Bart. dicentes, quod absolutio principali non poterit fautor, seu auxiliator damnari, quia secundum eum, licet de maleficio principali debeat constare in processu auxilii & favoris, tamen istud potest constare tripliciter, Primo per testes, Secundo per confessionem veram inquisiti de favore, Tertio per confessionem fictam ejusdem: pura, quia contumax est & patitur se banniri, ita quod secundum formam statutorum habetur pro confesso & conuicto & propterea dicit Ange. quod si accusatur principalis & fautor, & principalis comparet & absolvitur, quia maleficio non probatur: fautor est contumax & bannitur, quod satis probatum est maleficio contra eum, unde ipse condemnabitur sicut dicitur, quod auctore criminis defuncto, contra quem maleficio non potest probari, propter mortem, cum non possit cum eo esse iudicium, nam poterunt fautores nihilominus accusari & condemnari, & sic cum eis maleficio probari, L. 2. ff. ad carbo. si autem principalis esset absolutus eo, quod esset probatum maleficio non fuisse commissum, tunc non possit fautor condemnari propter suam contumaciam, quia non plus operatur illa ficta confessio, quam vera, unde Doct. quod maleficio non fit commissum cum utriusque sit eadem causa defensionis, probationes tendentes ad abolitionem rei profunt etiam fautori, L. denuntiasse, §. qui tamen, ff. de adult. & ideo non est standum illi fictae confessioni tanquam falsa, sicut non statetur verè, L. confessionibus, ff. de interro. ad. & dicit Ang. haec menti tenenda, quia quotidiana sunt. Nota enim, quod tunc persuadens, vel mandans maleficio committi obligatur, quando maleficio est secutum, vi. Bart. in L. qui seruo, ff. eo. & in L. si tu proponitur, ff. de fideiussor. adde etiam in ista materia, quae notat Bart. in d. L. qui seruo, §. item placuit, & §. si duo, ad id autem quod hic dicitur de consilio. Adde Bart. in d. L. si qui opem, in si. & Areti. in dict. parte, dicto maleficio semper assistit, & Bal. in L. 1. C. de ser. fugi. & quod notat Bal. in cap. 1. in princ. col. 4. quibus mod. seu. ami. vid. etiam quae dixi supra col. L. 4. ultimo nota. quod tunc auxilians puniuntur pari pena, quando auxilium dedit causam delicto, alias si delictum aliter committetur, puniuntur mitius, secundum Sali. in L. 1. C. de rap. tu virgi. per text. in cap. sicut dignum, de homici. vers. illi etiam, & ibi Joan. de Ana. Feli. in cap. 1. de offi. delega. col. 7. ver. limita primo. & vi. latius per Feli. in d. cap. sicut dignum, & per Hippolyt. & Marsilius in L. fin.

Que pena merecen los que furtan los Ganados, e los encubridores dellos.

cubrieren (14) en sus casas, o en otros lugares, deuen auer aquella mesma pena. (15) Pero si el Rey, o el Concejo, non demandasse el furto que auia fecho el fu Oficial, despues que lo supiere por cierto, fasta cinco años, (16) non le podria despues dar muerte por ellos; como quier que le podria demandar pena de pecho, de quatro doblo. (17)

Bigici son llamados, en latin, vna manera de ladrones, que se trabajan mas de furtar bestias, o ganados, que otras cosas. E por ende dezimos, que si contra alguno fuessse prouado tal yerro como este, si fuere como que lo aya vlado de fazer, (1) deue morir por ende. Mas si non lo auia vlado de fazer, maguer lo

Partida VII.

fn. ff. ad L. Cornel. de Sicar. col. 5. & 6. ubi vid. alias limitationes & tenebis menti ista, quia variis locis spacia collegi.

(14) O los encubrieren, Adde LL. 1. & 2. C. de his qui latro. occulta. & L. metredorum, ff. de panis, & LL. 1. & 2. tit. 16. lib. 8. ordi. reg. & quod habetur in L. una. cap. 37. tit. fi. co. lib. ordina. & L. 1. ff. de rezept. cum gloss. & quis dicatur rezeptor, vi. L. 1. §. quod autem ait prator. ff. de seruo corrupt. & L. 1. §. 1. & ibi Bart. ff. de rezeptis. & Ange. Areti. in tradita. malef. in dict. parte, dicto maleficio semper assistit, col. pen. ubi tradit de recipiente furem cum te furata, quando omnino delictum nondum erat perfectum, vel habitum pro perfecto, quod teneat furti, & committit furtum: secus si post delictum habitum pro perfecto recipiat rem furatam, vel aliquod auxilium praestiterit furi, secundum Bar. singulariter in L. furtum, ff. de furtis, quod est notandum ad intellectum, L. eos, C. de furtis, & nota, quod rezeptor debet esse sciens, ut habetur in d. LL. 1. & 2. §. sed etiam, ff. de incendi. rei. nau. & in d. L. metredorum, cum sequenti. & quantum ad imponendum penam corporalem, requiritur plena scientia: sed quantum ad imponendum mitiorem penam, quae ex culpa consequi imponi, sufficit scientia per famam, vel suspitionem, ut quia malefactor fugiebat & rumor erat post eum secundum Bal. in d. L. 1. C. de his qui latro. occulta. & si rezeptus sit consanguineus, vel affinis mitius puniuntur rezeptor, L. fin. ff. de rezeptis. & vi. ad istam materiam quae dixi in L. 4. supra eod. de praestante auxilium ad evadendum post delictum commissum, & dicam in gloss. sequenti, & vi. d. L. 2. C. de his qui latro. occul. quae & vult quod latrones non solum non sunt occultandi, imò sunt ultra offendi, & indicandi, vi. L. 1. & ibi Jo. de Pla. C. de deserto. lib. 12. & de occultante vocatum ad munera, vi. text. in L. ex omnibus, C. de decurio. lib. 10. & Jo. de Plat. ibi & de pena occultantium alligatos publicis muneribus, vi. L. stigmata, C. de fabricen. lib. 11. & in L. fin. eo. tit. ubi Jo. de Pla. Et adverte quod retinere homicidas & fures gratia misericordiae & eo respectu eos celare videtur licitum, secundum Angel. per text. ibi in L. qui vas, §. qui ex voluntate, ff. de furtis, dum tamen non fiat contra iustum iudicis secundum eum, quod tu nota in practica & ibi tradit de Beato Francisco, quod non peccavit qui Perusii interrogatus si homicida inde transiverat usus verbis ambigolisticis, seu quivocis non transivit hinc, & manum immissit in maniconem cappae, & adde in hoc quae latè tradit Lucas de Penna in L. 1. col. 2. & 3. C. de deserto. lib. 12. & quod dicit in L. unie. C. de colo. ibi. lib. 11.

col. fin. ubi refert dictum Bart. in d. §. ope. & in L. bis qui opem, ff. eod. & dicit, quod isti qui favent ad defensionem etiam de jure canonico plus peccant, quam ipsi facientes: peccant enim in duobus. Primo, quia videtur conficere & participes. Secundo, quia impediunt iustitiam ministrari: & sic offendunt rem publicam, & privatam, & ideo isti videtur eadem pena puniri, & acris, allegat. cap. qui aliorum 14. q. 3. & ad hoc allegat pro casu expresso, d. L. 1. & L. unam, C. de crimi. pecula. & ideo, secundum eum non debuit Bar. damnare assessores, qui hoc dantes auxilium ad evadendum pari pena puniebant, & non obitare, d. L. 1. C. de rap. vir. in qua Bar. se fundat, quia ibi est specialis pena determinata, quo casu dat Ang. doctrinam, quod nunquam est recedendum a tali pena alias autem fecus, & subdit hoc esse notandum & quod non invenies hoc modo examinatam per aliquem, allegat etiam pro ista decis. Iuno. in cap. 1. de offic. deleg. ejusdem sententiae, quod regulariter eadem pena rezeptor seu praestans opem ad evadendum puniatur, est Sali. in d. L. 1. C. de his qui latro. occulta. ubi adducit alium casum specialem in rezeptore abigati. Idem tamen Sallic. in L. 1. C. de rap. virgi. col. 6. ver. pro cuius declaratione, aliter dicit, quod quando quis praestitit opem ut criminosis evadat, si talis praestatio opis cadit in speciale nomen maleficio, tunc pena illius puniatur, ut patet in impediendo quem capi a familia, vel in eo qui damnatum ad mortem arripuit: si vero non cadit in speciale nomen maleficio: tunc puniuntur pena generali illius tituli, C. de his qui latro. occul. ubi qualitas opis praestitae & intentio praestantis inspicitur & sic videtur quod regulariter eadem pena teneatur, nisi ex qualitate opis & intentione praestantis iudici aliud videtur, & istud videtur aequum dictum & in arbitrio considerabit iudex, an statim vel ex intervallo rezeptaverit, vel associaverit, secundum Bal. in L. non ideo minus, col. pen. C. de accusa. & dixi supra eod. in L. 4. & an rezeptavit & ultra sociavit & occultavit, ut dicit Alberi. in L. 1. ff. de rezeptato. ad declarationem, d. L. 1. C. de his qui latro. quod tamen improbare videtur L. ista cum tantum dicit (encubriere) & forte in practica servaretur dictum Bar. tu latius cogita, quia postius est difficilis, & quotidianus & in rezeptore, vel occultatore assensui. vi. L. si tit. 27. infra ead. parti.

(15) Fasta cinco años. Concorda. L. pecculatus crimen, ff. ad L. Jul. pecu. (17) Quatro doblo. Ut in L. sacrilegii panam, §. fin. & L. pen. ff. ad L. Jul. pecu.

L E X XIX.

Abigens dicitur qui pecus furatur, & si hoc facere conuevit, capite puniuntur, si non conuevit, non occiditur: sed si quis aliquod pecus furatur, ad opus Regis damnabitur ad tempus, si autem tantus sit numerus furatarum pecudum qui faciat gregem: ut x. oves, v. porci, aut iiii. equi. vel tot earum ferus: capite puniuntur: & pro minor numero ut fur puniuntur, & talia furta celantes per decennium a Regis dominio relegantur. Hoc dicit.

(1) De fazer. Adde L. 1. primo respon. ff. de abige. &

fallasen que ouiesse furtado alguna bestia, (2) non lo deuen matar; mas puedenlo poner por algun tiempo (3) a labrar en las lauores del Rey. E si acaciere, que alguno furtasse diez ouejas, (4) o dende arriba, o cinco puercos, (5) o quatro yeguas; (6) o otras tantas bestias, o ganados, de los que nascen destas; (7) porque de tanto cuento, como sobredicho es, cada vna destas cosas fazen grey; qualquier que tal furto faga, deue morir porende, maguer non ouiesse vfado a fazerlo otras vegadas. Mas los otros que furtassen menos del cuento sobredicho, deuen recebir pena porende en otra manera, segun diximos de los otros furtadores. (8) E demas dezimos, que el que encubriese, o recibiese a labiendas, (9) tales furtos como estos, que deue fer desterrado de todo el Senorio del Rey por diez años.

LEY XX.

Como la cosa que furtan muchos, puede ser demandada a cada vno dellos.

La cosa furtada, (1) o la estimacion della, pueden demandar aquellos a quien fue fecho el furto, e sus herederos, a los ladrones, e a los herederos dellos: mas la pena (2) que

deuen pechar por razon del furto, non deue ser demandada a los herederos de los furtadores; fueras ende, si en vida de aquellos que furtaron la cosa, fuesse comenzado el pleyto (3) sobre ella, por demanda, e por respuesta. Ca estorce, bien serian tenudos de la pechar. Otrouo dezimos, que los ladrones, e los herederos dellos, deuen tornar la cosa furtada, con los esquilmos (4) que pudiera llevar su sefior; e aun con todos los danos, e los menoscabos, (5) que le vinieron por razon de aquella cosa que le furtaron. E porende dezimos, que si aquel cuya era la cosa, fuesse obligado de la dar a alguno, o el fruto della, lo pena cierra, e a dia señalado; si cayo en la pena (6) porque non la pudo dar por razon que le era furtada, que estonce el dano, e el menoscabo, que le auiesse por tal razon como esta, o en otra semejante, tenudos serian los ladrones, o sus herederos, de lo pechar. E si por auentura la cosa furtada se muriesse, o se perdesse, siempre son tenudos los ladrones, o sus herederos, de pechar por ella tanta quantia, quanta mas pudiera valer (7) desde el dia que la furtaron, fasta el dia que la comenzaron a demandar. Pero los ladrones, o sus herederos, si quisieren tornar la cosa furtada a aquel cuya era, o a sus he-

an sufficiat binus actus? Videtur quod non, & quod saltem requiratur trinus, ut probari videtur in ista L. cum inferius dicitur maguer que non ouiesse vfado a fazerlo otras vegadas & dixi sup. in L. proxi. & nota hic quod ista L. non repetit hic illud verbum, de quo in d. L. 1. ibi & abigendi studium quasi artem exercent, unde non videtur, exigi, quod ultra frequentiam, concurrat quod quasi artem abigens exercet hoc crimen quod Ang. ibi declarat in rubri. quod abigens est omnis ille qui consuetudinem habet insidiandi animalibus alienis abducendis, unum proprie, secundum eum istud delictum incurrunt fodales, qui insidiuntur ex consuetudine, ut pradam & captivos capiunt, vel die, quod in hoc verbo (is aya vfado de fazer) includitur & illud quod quasi artem exercent: isti enim dicuntur abigens: quibus cura est alienis insidiare animalibus, & iumentis, & alibi ea transponere, ut auben. de nuptiis, §. mittores, colla. 4.

equum, vel bovem, vel mulum, qui sunt bestia grossa, etiam pro uno subtrahito dicitur abigens, non ut moriatur: sed ut in opus temporarium damnetur, quando non sapius facit ut supra ea. L.

Recibiese a sabiendas. Nota hic ubi receptor non punitur eadem pena qua principalis, dixi in L. praeced. & adde L. fin. in fine, ff. de abigais.

LEY XXI.

Conditio furtiva datur ad rem furatam, & damnata ob furtum obuentientia, & fructus quos dominus percipere poterat, & ista etiam datur heredibus & contra heredem, & estimatur res quanti plurimum usque ad tempus petitionis valuit, non autem ad penam nisi si fuit contestata, & interitio rei aut perditio non liberat eos, sed si fuit agens in mora recipiendi rem a fure vel herede, non tenetur postea de ea, si sine eius culpa perierit. Et si plures sunt fures omnes tenentur insolidum, sed unius solum, liberat alios, actio autem furti penalis non datur contra heredem nisi lite contest. contra principalem. Hoc dicit.

(1) La cosa furtada. Concord. cum §. fin. in fi. de oblig. que ex deli. nascuntur, & cum L. 1. ff. de priva. deli. & L. si pro fure, §. fin. ff. de cond. furti. (2) La pena. Concord. cum §. non omnes, vers. est enim certissima, in fi. de perpe. & tempo. actio. & d. L. 1. ff. de priva. delictis. (3) El pleyto. Concord. cum §. penales, in fi. de perpe. & tempo. actio. L. 1. C. ex delict. desuntio. (4) Con los esquilmos. Concord. cum L. in re furtiva, §. fin. ff. de cond. furti. L. ancilla, C. de furtis. (5) Menoscabos. Ut hereditates & legata, quae per servum acquisivissent si mihi non esset subtrahens, L. si quis uxori, §. si servus, ff. eo. & adde L. in re furtiva, §. 1. ff. de cond. furti, non tamen haberet respectus ad damnum, quod impeditus furto usucapionem non implevi, L. si in cui, §. 1. ff. eod. (6) En la pena. Concord. cum L. insidiando, §. si tibi subreptam, ff. eod. (7) Pudiera valer. Concord. cum L. in re furtiva, §. 1. ff. de cond. fur. & vi. L. fin. C. de cond. fur.

herederos, si la non quiescien rescibir, (8) e despues dello se muriesse, o se perdesse, sin culpa dellos, non serian tenudos de pechar la estimacion della; como quier que la pena pueden demandar al ladrón en su vida. E aun dezimos, que acertandose muchos omes en furtar vna cosa, cada vno dellos (9) es tenuto de la pechar a su dueño. Mas si el vno dellos la entregasse, o pechasse a su dueño la estimacion della, non la podria despues demandar a los otros; (10) como quier que la pena puede ser demandada a cada vno dellos enteramente, e non se pueden excusar (11) los vnos por los otros.

LEY XXI.

Como, aquel que furta alguna cosa de los bienes del finado que sinca desamparados, lo deue pechar. Flocan como desamparados los bienes de alguno despues de su muerte, porque los que han derecho de los herederos non son presentes, (1) o non saben que sean establecidos por herederos, o por alguna otra razon (2) semejante destas: e acacese, que algunos toman, o esconden maliciosamente, los bienes muebles que fallan y; e como quier que les non pueden demandar por razon de furto, porque los bienes en aquella sazón estauan desamparados, e non auian sefior, con todo esto, faria mal-

(8) Rescibir. Concord. cum L. in re furtiva, in prin. ff. de cond. furti. & C. eo. tit. L. fin. (9) Cada vno dellos. Adde L. vulgaris, §. fin. ff. eod. & L. 1. C. de cond. furti. (10) A los otros. Nam liberantur caeteri, quando ab uno satisfactum fuit d. L. 1. C. de cond. furti, habes ergo hic, quod quando competit rei persecutoria contra plures ad rei persecutionem, re vel estimatione ab uno ex eis habita, caeteri liberantur, & hoc quando plures rei persecutoriae adiones oriuntur ex eodem facto, verum est tamen secundum Ja. de Rave. quod si is qui consequutus est estimationem, vellet eam reddere, & petere rem etiam ab eodem, poterit rem petere, si ignorabit penes quem res esset, L. ei qui, ff. de furtis, si vero competant ex diversis factis: tunc distinguitur: nam si primo consequutus sum rem, non possum amplius ab alio consequi estimationem, secus si estimationem, quando unus non habet causam ab alio, L. neque ullam, §. fin. ff. de peti. hare. Cynus in d. L. 1. Alberi. in L. qui re. §. 1. ubi gloss. & Bar. ff. de furtis. (11) Non se pueden excusar. Concord. cum d. L. 1. C. de cond. furti. & ibi gloss. & hoc quando plures ut plures furtum fecerunt: si vero ut unum corpus tunc uno solvuntur penam, caeteri liberantur, L. si familia, ff. de iurisd. omni. judi. & hoc quando publica vindicta non tractatur, ut ibi habetur, & notant ibi Docto.

LEY XXII.

Rem hereditariam facientem asportans teneri ad eam cum fructibus receptis restituendam, & si es generosus ad tempus relegabitur in insulam iudicis arbitrio: plebeus autem ad tempus ad Regis opera damnabitur. (1) Non son presentes. Et sic non acceperunt possessionem rerum hereditariarum licet adierunt, L. 1. ff. de crimi. expila. bare. in §. apparet, & L. 1. C. eod. (2) Otra razon. Quia licet sciverint hereditatem delatam, non adhuc adierunt, ut in d. L. 1. (3) Con los frutos. Adde L. pen. C. de cond. ex. L. (4) Non sea siodalga. Adde L. 1. §. expilatores, ff. de effra. & expila.

dad quien quier que maliciosamente tomase algo dellos, pues que sabe ciertamente que el non ha derecho ninguno de los tomar: e a tal yerro como este dizen en latin, crimen expilatae hereditatis; que quiere tanto decir, como pecado que haze ome en mear la heredad agena. E porende, el que los asi tomase, como quier que le non pueden demandar que torne la cosa con la pena del furto; pero puedenle demandar que la torne senzilla, con los frutos (3) que della esquilmo. E demas, el Judgador del lugar deuelo desterrar por algun tiempo cierto en alguna Isla, si fuere siodalga aquel que fizo tal yerro como este; o darle otra pena segun su aluedrio, en la manera que entendiere que lo deue fazer, almando qual es la cosa que asi tomo. E si fuere otro ome que non sea siodalga, (4) devele judgar que vaya a labrar a las lauores del Rey por tiempo cierto, (5) segun entendiere que merece.

LEY XXII.

Que pena merecen aquellos que furtan, o sofacan, losijos, o los siervos agenos. Sofacan, o furtan algunos ladrones losijos de los omes, o los siervos agenos, (1) con intencion de los llevar a vender a tierra de los enemigos, o por seuirse dellos como de siervos.

LEY XXIII.

Fur hominis liberi, aut servi causa eum distrabendi, vel servum habendi, si est generosus cum compediibus ad Regis operas damnatur perpetuo: alius autem capite punitur. Si autem est servus bestiarum traditur laterandus, eadem poena afficitur sciens emens, aut vendens causa servitii liberum, aut servum. Hoc dicit. (1) O los siervos agenos. Pligium committit, qui sciens hominem liberum, vel servum alienum vendidit, vel emit, vel alias celat, ut dominum servo suo privet, dicit gloss. in L. si abducta, C. de furtis, neque L. ista exigit, quod hoc habeat in consuetudine, qui in hoc delinquit, licet contrarium voluit gloss. in d. L. si abducta, quae communiter reprobat: quia nulla, L. hoc cavetur, & pligium differt a furto: quia se habent, ut excedentia & excessa: nam pligium committitur, non solum in servis: sed etiam in liberis hominibus alienae potestati subiectis, ut filijs familias, & in alijs rebus non committitur: furtum vero in liberis hominibus non committitur, sed in servis & alijs rebus bene committitur. Item furtum committitur principaliter pro lucro ipsius furantis: sed pligium in necem & plagam illius cui subtrahitur, & sic potius ut illi noceretur & pligium illi inferatur, quam, ut ipse lucreret secundum Doctor. signanter Paul. de Castro in d. L. si abducta, & Bar. in L. non statim, ff. ad L. favi. de plagi. tenetur tamen & hoc, L. qui liberum hominem subtrahit, & de loco in locum transportat, ut in L. quoniam, C. ad L. favi. de plagia. gloss. in §. est & inter publica in fi. de publi. jud. ubi Jo. Fab. dicit fuisse de facto in illis qui consenserunt in capiendo quendam Lombardum, & extrahendo de Romana Curia tempore Benedicti Sexti, & adde L. pen. §. L. favia, ff. eo. ubi de celante, vel vinciente hominem liberum bene tamen potest fieri, si unus gravus, vel cantor, seu alius homo liber, bonus servitor doneat ab uno domino astitit, ut declarat Barro. in L. lege favia, ff. ad L. favi. de plagi.

(1) Per tiempo cierto. Dist. L. 1. §. expilatores, & L. 1. ff. de fur. Bal. L. 1. ff. de crimi. expila. bare.

uos. E porque estos atales fazen muy gran maldad, merecen pena. E porende dezimos, (2) que qualquier que tal furto como este fiziesse, que si el ladron fuere fiodalgo, deue ser echado en fierros, e condenado para siempre que labre en las labores del Rey. E si fuere otro ome que non sea fiodalgo, deue morir porende. E si fuere sieruo, deue ser echado a las bestias brauas, que lo maten. Esta mesma pena ha lugar en todos aquellos, que dan, o venden ome libre, (3) e los que lo compran, o reciben de otra manera en don, a sabiendas, con intencion de se servir del como de sieruo, o venderlo.

LEY XXIII.

De los sieruos que fuyen, e que fazen furto de si mesmos.

Fviran a si mismos (1) los sieruos, quando fuyen de sus señores con intencion de non tornar a ellos; pero el sieruo que se fuyesse asy, non se puede perder por tiempo (2) a su señor: ca quando quier que lo falle puedelo demandar en juyzio, e tornarlo a su seruidumbre. Fuera ende, si el sieruo fuesse a tierra de Moros, (3) e de que fuesse ya en saluo, e en su libre poder, se tornasse despues, por su libre voluntad, en la tierra de los Christianos, para andar y como Moro de paz, e frotro. Ca estonce, maguer lo fallase ay su señor, non lo podria tornar en su seruidumbre: porque el señor que el auia sobre el, se perdio luego que

(2) Dezimos. Concord. cum L. fin. C. ad L. favi. de plac. (3) Ome libre. Adde L. 1. & L. lege favia. ff. ad legem favi. de plag. & vi. que dixi in gloss. 3.

LEX XXIII.

Servus fugitivus facit factum sui, & ideo domino eum petenti non obstat temporis prescriptio nisi xxx. annis sicut in fuga, vel si ad terram Saracenorum ivit: quia tunc statim est liber, idem si bona fide. xx. annis pro libero se agat, & habeatur. Hoc dicit.

(1) *A si mismos.* Concord. cum L. 1. C. de ser. fugi. & adde quod notat gloss. in cap. comperimus, 14. q. 6. de seruo consecrato seu ordinato, qui restituitur domino suo: quia deliquit permitiendo se ordinari, & de monacho qui non potest prescribere obedientiam. vi. cap. sicut, & ibi Abb. de regul.

(2) *Por tiempo.* Ut etiam habetur in d. L. 1. nam & servi qui in fuga est retinemus possessionem. L. 1. §. per seruum qui in fuga, ff. de acqui. poss. unde possidenti non currit prescriptio. L. possideri, §. si seruus, & L. per eum. §. 1. & L. rem qua nobis, ff. de acqui. poss. L. male agit. C. de presc. 30. vel 40. anno. & adde L. 23. tit. 29. part. 3.

(3) *A tierra de Moros.* Adde d. L. 23. tit. 29. part. 3. & que ibi dixi.

(4) *Treynta años.* Adde d. L. 23. & quod ibi dixi. (5) *Desapoderado el señor.* Videtur hic approbari dictum Inno. in cap. de serorum, de ser. non ordi. dicentis, quod servi fugitivi non perdimus possessionem: si tamen eam prosequamur: si vero persecutionem omittamus & non requiramus, ubi sit, & servus deponit animum revertendi, tunc perdimus possessionem, quod dictum dicit mirabile & perpetuo menti tenendum. Ang. in L. fin. C. de acqui. poss. dicens, quod legitur sicco pe-

el fue ligado a tierra de Moros, e torno en la libertad en que era ante que fuesse captiuo. Esto mismo dezimos que seria, si el sieruo anduiesse fuydo a su señor treynta años (4) en tierra de Christianos, seyendo todavia desapoderado el señor (5) de la posesion del: ca de alli adelante, maguer lo fallasse, non lo podria demandar en juyzio, para tornarlo en seruidumbre. Otrosi dezimos, que seyendo algun sieruo criado dende pequenio en casa de su señor, si tal sieruo como este anduiesse a buena fe veynte años (6) por libre, cuidando todavia el, que lo era, maguer fuesse sieruo, si en los veynte años non lo demandassen, e lo quisiesen despues demandar por sieruo, non lo pueden fazer; ante dezimos, que es libre, e gana la libertad por este tiempo: asy como diximos en el Titulo de las cosas que se ganan, o se pierden, por tiempo, en las leyes que fablan en esta razon.

LEY XXIII.

Como deue buscar el Señor a su sieruo, quando fueve fuydo.

Fyendose algun sieruo de poder de su señor, deue aquel cuyo era yr al Juez del lugar, e fazergelo faber; e el Juez deude dar su carta, (1) e omes que vayan con el a buscarlo, e escudriñar las casas (2) do sospechasse que es. E si por aventura el Judgador, seyendole esto demandado, non lo fiziesse, o alguno de aquellos en cuya casa sospechasse el señor que era

de transferunt non ita limitantes in d. §. per seruum. (6) *Veynte años.* Inter absentes intellige, nam inter presentes decem anni sufficerent, ut in L. 23. tit. 29. 3. part. ad quam ita L. se refert & ibi dixi.

LEX XXIII.

Pro requirendo seruo fugitivo dabit iudex homines & literas ad eos ubi suspicatur quod sit & iudex negligens, vel requisitus non sinens domum suam perscrutari, seu seruum occultans scienter: solvet regi centum mora. auri, & domino seruum duplicatum, sed si intra viginti dies seruum domino manifestet, excusetur solum a pena Regis supradicta, non a pena dupli. 20. in qua taxatur seruus. Hoc dicit.

(1) *Su carta.* Concord. cum L. divus, ff. de seruo fugi. & L. 1. §. 1. cod. tit.

(2) *Las casas.* Adde d. L. divus, & L. requirendi, C. eo. & dixi gloss. in L. 1. §. hoc autem, ff. eo. hoc esse speciale in servis fugitivis quod & tenuit Cuido. de Suz. 23. secundum Albe. in d. L. divus, Odofredus tamen relatus a Bal. in d. L. requirendi idem voluit esse in aliis rebus furtivis, quod & comprobatur Bal. ibi dummodo sint indicia, quod res subtrahita sit in domo alterius, & idem tenet ibi Bar. & Joan. de Plat. in L. ex omnibus, C. de decurio, lib. 10. Ang. etiam in d. L. requirendi, & si perquisitio fieret ad publicam utilitatem, permittitur indistincte, L. omnis fructus, C. de aqua duct. lib. 11. & L. quosdam, C. de metallis, eo. lib. Bal. in d. L. requirendi, & vi. per Joana. de Pla. in d. L. omnis, erit ergo speciale in servis fugitivis, ut etiam indicis praedictis, non apparentibus hoc fiat, & idem in uxore alicujus fugitiva, vel monacho fugitivo, secundum Cynum, & Sili. in d. L. requirendi. Albe. in d. L. 1. §. hoc autem, ff. cod. & idem si inquiratur persona malefactoris, secundum Salice. in d. L. requirendi, dicit etiam Albe. in d.

era su sieruo, defendiesse que non entrasse y a buscarlo; estonce, cada vno dellos, tambien el Judgador, como el que non dexasse entrar a escudriñar la casa, deue pechar a la Camara del Rey cien maravedis de oro, (3) por tal rebeldia como esta. E demas desto, deuen escudriñar la casa, por saber si es ay el sieruo, o non. Otrosi dezimos, que todo ome que rescibiere a sabiendas (4) sieruo que se fuyere a su señor, o lo escondiere, que deue pechar porende cien maravedis (5) de la moneda sobredicha a la Camara del Rey, e a su señor el sieruo doblado. (6) Pero si falta veynte dias, desde el dia que lo rescibio a sabiendas, lo manifestare al señor del sieruo, o al Judgador del lugar, como lo tiene en su casa; estonce, deude perdonar la pena (7) de los cien maravedis. Pero es tenuto de dar al señor el sieruo doblado; porque lo encubrio tanto tiempo. E si por aventura, non ouiesse otro sieruo que de, con aquel que encubrio, deue pechar por el veynte maravedis (8) de la buena moneda, en lugar del otro que auia a dar por pena.

LEY XXV.

Como el Menor non cae en pena, maguer el sieruo que fuyesse se escondiesse en su casa.

A cogiendose a casa de algun huerfano (1) el sieruo de otro, que fuesse fuydo de poder de su señor, non cae porende el menor en la pena que diximos en la ley ante desta, maguer estuuiessse y escondido con su sabiduria. Mas el que tuuiessse en guarda al huerfano, si fuesse sabidor quel sieruo se fuyera a su dueño, e con-

d. L. requirendi, in fine, quod licet de stricto jure non debeat fieri, nisi in fugitivis, quod vidit tamen rector communiter in omnibus praedictis casibus, & cum ego dico vicinum habere in serinio suo instrumenta ad me pertinentia, facere potestatem inquirendi, etiam sine aliis indicis, vel presumptionibus, vel cum levibus, ad quod facit, secundum eum, L. fin. §. si cubi. C. de his qui ad Eccl. confus. & quod notat gloss. in §. plane, infra de rerum diviso.

(3) *Cien maravedis de oro.* Hos appellat solidos, L. 1. §. hoc autem, ver. multa, de qua ista sumpta est, & arbitror esse istos morapetinos auri eos, quos vulgo dicimus castellanos, ut dixi supra part. 3. tit. 11. L. 2.

(4) *A sabiendas.* Secus si sine dolo ut in L. doli, ff. de seruo corru.

(5) *Pechar por ende cien maravedis.* Approbat opi. gloss. in d. L. 1. in princ. in verbo statuit.

(6) *El sieruo doblado.* Concord. cum L. quicunque, C. de seruis fugiti.

(7) *Perdonar la pena.* Concord. cum d. L. 1. in princ. ff. de seruis fugiti.

(8) *Veynte maravedis.* Concord. cum d. L. quicunque, & nota hic cum dicit (de la buena moneda) & non repetit de morapetinis aureis in L. tamen quicunque, de qua ista sumpta est, Gloss. intelligit de solidis auri, quorum 72. faciunt libram auri: & cum ista ultimatio subrogetur loco servi, quem dare debebat pro pena, videtur intelligendum de solidis, seu morapetinis auri cum communiter unus seruus valet dictum pretium, & ultra, nota etiam, quod ista L. declarat, d. L. quicunque, ut ita demum admittatur ista solutio in pecunia, quando occultatur serui, non habeat alium seruum, & L. quicunque, non ita declarat: sed alternativè dicit, cum

finio que se escondiesse, e acogiesse, en casa del huerfano que el tenia en guarda, deue pechar, de lo suyo, toda la pena que de suyo diximos. Otrosi dezimos, que qualquier ome que encubriere al sieruo fuydo, con intencion que lo perdiessse su señor, que si por aventura non ouiere de que pechar la pena que diximos en la ley ante desta, que deue ser castigado (2) de feridas paladinamente, de manera que resciba ende verguença, e se guarden los otros de lo fazer; pero deuenle dar esta pena de manera, que lo non maten, nin lo lisen.

LEY XXVI.

Por quales razones puede ome esconder sieruo ageno, e non caera porende en pena.

Engañosamente mandando vn ome a su sieruo, que fuyesse de su casa, e que se fuesse a esconder a casa de alguno otro, por tal, que ouiesse razon de buscarle mal, e demandarle la pena; si tal engaño como este fuere pro uado que nascio del señor del sieruo, dezimos, que non es tenuto de pechar la pena; ante dezimos, (1) que el señor deue perder el sieruo, por razon del engaño que cuido fazer al otro, e deue ser de la Camara del Rey. Mas si el engaño nasciesse primeramente (2) de aquel en cuya casa lo fallassen al sieruo, porque lo ouiesse salagado, o rogado, que se viniesse para el; estonce, seria tenuto de tornar el sieruo, e de pechar la pena. E para saber verdad, de qual dellos hácio primeramente este engaño, deuen poner al sieruo a tormento, de manera que lo diga. (3) E aun dezimos, que si sieruo de

alio pari, vel 20. solidos reddit & Gloss. & Doctores ibi intelligebant electionem esse debentis, quod hic reprobatur.

LEY XXV.

Si ad domum minoris orphani fugiat seruus, non tenetur minor ad penam: sed eius administrator ad hoc consilium praebens tenetur, & quilibet occultans seruum cum intentione, ut dominus eum amittat si non habet pecuniam ad solvendum penam lege proxima taxatam, luet in corpore circa mortem & mutilationem. Hoc dicit.

(1) *Huerfano.* Concord. cum L. quicunque, ver. in minorum, C. de seruis fugiti. & cum dicitis Azo. C. eo. in summa, col. 1. vers. est autem.

(2) *Castigado.* Adde d. L. quicunque, vers. quod si ad praedictam, & latius declarat hunc modum castigandi, L. ista paritarum, quam illa.

LEY XXVI.

Dolo inducens proprium seruum ad fugam ad domum alicujus, non potest penam fugitivi petere: imò perdit seruum, Regis Camera applicandum. Si tamen dolo inceptit ab occultante, ipse soluet penam domino, & ut sciatur cujus primitus consilio seruus fugit, seruus ille torquetur. Si autem timore domini seruus ad domum fugerit alterius amici domini, ut ei veniam postulet, non parietur penam cum se recipiens. Hoc dicit.

(1) *Dezimos.* Concord. cum L. quicunque, C. de seruis fugiti, vers. sane.

(2) *Nasciesse primeramente.* Adde L. si quis seruo, C. de furtis, & gloss. in d. L. quicunque.

(3) *De manera que lo diga.* Et creditur seruo cum pra-

de alguno se fuesse a su señor por miedo que ouiesse del, por razon de algund yerro que ouiesse fecho, e se fuesse a elconder a casa de alguno que fuesse amigo de su señor, con entencion que le ganasse perdon, que lo non fiziesse mal por yerro que fizo; aqueste tal en cuya casa lo fallassen, non le deuen demandar pena porende, porque el a buena entencion (4) lo acogiera.

L E Y XXVII.

Como deue el juez librar el pleyto que acasfieren entre el Señor, e el seruo que se le fuyo.

Demandando vn ome a otro en juyzio, diciendo que era su seruo, e que se le fuyera; maguer el demandado conociesse que fuera en su poder, e que lo touiera en fierros como a seruo, teniendolo preso tortizeraamente; (1) estonce, el que lo demandasse así, es tenudo de prouar alguna razon derecha (2) por que lo demanda; así como demostrando carta, o aluala, de compra, o de donadio, por que lo gano. E si estonce lo prouare, deue el Judgador meter al que faze tal demanda en posesion del; pero en saluo, dezimos, que le finque al otro, de mostrar, e de aduzir prucuas ante el Judgador, por si, o por su Personero, sobre su libertad. E si despues fallaren en verdad, que es libre, deuenle sacar de la seruidumbre, e de poder de aquel que lo tiene, e darlo por quito, e por furto.

L E Y XXVIII.

Que pena merecen los que esconden los seruos que fuyen de casa del Rey.

Si alguno de los seruos que anduiesse en la casa del Rey, (1) se fuyesse, e se esconden

precedentibus indicis, ut in d. L. quicunque, ubi gloss. allegat concordantes, & secundum Paul. de Castr. ibi: ex hoc limitatur, L. i. jurandi, C. de testibus, ubi habetur, quod non sufficit unus testis, quantumcumque præfulgeat dignitate ut procedat illud, quando testis interrogatur de facto alieno: si tamen interrogetur de facto proprio sufficiat unus testis, concurrentibus aliis indicis: de quo dicto vid. per Jason. in L. cum filius, §. in hac, ff. de verb. obligatio.

(4) A buena entencion. Adde L. doli, ff. de ser. corrupto. & L. quicunque, versio. quod si seruos, C. de seruis, fugitiuis.

L E Y XXVII.

Licet quis petat quem ut epus seruum fugitivum: & ipse confiscetur ab eo injuste fuisse detentum, prius debet agens de titulo docere, quo probato, datur ei seruus, salva proprietatis questione. Hoc dicit.

(1) Tortizeraamente. Concord. cum L. vis ejus, C. de proba.

(2) Alguna razon derecha. Vide quoque dixi in L. 5. tit. 14. 3. partia. ubi est lex familiaris huic.

L E Y XXVIII.

Celans Regi seruum ejus fugitivum, restituet eum Regi, & unam libram auri: si autem seruus est operarum Regis, restituet eum, & duodecim libras argentii. Si vero est seruus civitatis, vel communitatis, restituet eum cum alio æque bono: & insuper duodecim libras auri. Hoc dicit.

(1) En la casa del Rey. Concord. cum L. 2. C. de fugitiuis colonis, lib. 11.

diessse en casa de otro, si aquel, en cuya casa se escondiesse, lo encubriesse, con entencion que lo perdiesse el Rey, tenudo es de tornar el seruo, e de pechar demas vna libra de oro. E si fuesse el seruo de los que estan en las lauores del Rey, (2) deuelo tornar, e pechar de mas doze libras de plata, aquel que lo escondio: e si fuer seruo de Concejo (3) de alguna Cibdad, o Villa, deue tornar el seruo, e otro tan bueno como el, e pechar de mas doze libras de oro. (4)

L E Y XXIX.

Que pena merecen los que corrompen los seruos, faciendolos de buenos malos, e los malos peores.

Y Erran a las vegasdas los omes, non tan solamente en recebir en sus casas seruos agenos que andan foydos, mas aun en corrompiendolos en muchas maneras; como si son buenos, que se tornen malos; e si son malos, que se fagan peores. Esto seria, (1) como si aconsejasse vn ome a seruo de otro, que fuesse desobediente a su señor, o que yoguiesse con alguna muger de su casa, o que le furtasse algo, o que se fuyesse, o que se embriagasse, o le diesse consejo, o ayuda, en otra manera semejante destas, porque fiziesse algund yerro, o porque se empeorasse. Ca, en qualquier destas cosas, o en otra semejante, que algund se trabajasse de corromper seruo de otro, dezimos, que maguer el seruo de su voluntad (2) fuesse aparejado para fazer mal, en grand culpa es el que le diesse tal consejo, o a ayuda, para acrescentar mas en su maldad. E porende seria tenudo de pechar doblado (3) al señor del seruo, todo quanto daño, o empeoramiento rescibio, en el seruo, o por el seruo, por razon del

(2) En las lauores del Rey. Concord. cum L. peno. C. de seruis fugitiuis, & sic hic differentia inter seruum filicalem, vel patrimoniale.

(3) Seruo de consejo. Concord. cum L. mancipia, C. de seruis fugitiuis.

(4) Doze libras de oro. Cogito hanc literam esse corruptam: & debet dicere (doze maravedis de oro) cum d. L. mancipia, de qua ista sumpta est, dicitur de duodecim solidis, quorum septuaginta duo faciunt libram auri, ut tradit gloss. in L. quicunque, C. de seruis fugitiuis, & quia alias in plus puniunt occultans seruum patrimoniale Regis, vel fidelem, quod esset absurdum, & facti pro hoc quod habetur in L. 24. supra eod. cum dicitur de centum morapetinis auri, quos L. 1. §. hoc autem, ff. de seruis fugitiuis, dicitur libras.

L E Y XXIX.

Scieter seruum corumpens alienum, ut deterioretur, tenetur domino ad dampnum deteriorationis duplicatum: idem de corumpente libetum familiarem, aut filium, vel filiam, nepotem, vel pronepotem alterius. Hoc dicit.

(1) Esto seria. Concord. cum L. 1. §. persuadere, & §. hic quoque, cum L. sequenti, ff. de seruo corrupto. & vide eadem notabilem in L. pen. eod. tit.

(2) De su voluntad. Adde d. L. 1. §. sed utrum, ubi bona verba: non enim oportet laudando augeri malitiam, & adde cap. nonnulli, & cap. clericus, 16. quest. 1.

(3) Doblado. Concord. cum L. si quis seruum, §. fin. cum L. sequenti, §. de seruo corrupto, & vid. L. doli, §. fin.

del consejo, e del esfuerço malo que le dio. E lo que diximos en esta ley, de los que corrompen seruos agenos, ha logar tambien en los que corrompen los fijos, (4) o las fijas, o los nietos, o las nietas, o otros siruientes (5) algunos de casa.

L E Y XXX.

Que pena mereçe aquel que muda los Mojones de alguna heredad a furto.

Mojon es, señal que departe (1) la una heredad de la otra: e non lo deue ningund Partida VII.

fin. eod. tit. cum L. sequenti, & quid si ex hoc seruus ita sit inutilis, quod non expedit illum habere? Vid. in L. ut tantum, §. extimatio autem, ff. eod. ubi Albericus inducit ad questionem de bove quem occidisti, cuius erit caro, & corium, an domini bovis, vel occidentis, qui debet reddere estimationem bovis?

(4) Los fijos. Concord. cum L. ut tantum, §. de filio filiaue. ff. de seruo corrupto.

(5) Otros siruientes. Nora bene istam extensionem, nam tantum dicebatur de filio, vel filia, & aliis liberis, in d. L. ut tantum.

L E Y XXX.

Limes est signum dividens prædia diversorum, & movere illum nullus potest sine mandato Regis, aut iudicis & alias evellens fines prædia dividentes de vicini prædio, perdit jus, si quod habebat in eo quod sibi ex mutatione appropriavit: & si jus non habebat, restituit duplicatum: & solvet insuper pro quocunque sine, seu signo murato Regi quinquaginta morapetinis auri: eadem est pena de finibus terminorum civitatum, seu locorum muratis, seu evulsis. Hoc dicit.

(1) Departe. Limes erat positus, sicut ut discerneret agri, dicit Virgilius, & habetur in cap. foris, de verb. signi, & an limes cedat limitatio? Vide per Bal. in L. 1. versio. in initio, col. fin. ff. de offic. præfetti urbis.

(2) Rayz. Vide etiam supra in L. 1.

(3) Pechar al Rey. Concord. cum L. agraria, ff. de termi. mo.

(4) Por cada vno dellos. Facit secundum Albe. in d. L. Agraria. ad statutum puniens producentem falsos testes in centum, quod pro quolibet teste patitur penam centum, vid. ibi per eum.

(5) Cincuenta maravedis de oro. Et sic est pena ordinaria in hoc statuta, & sic erit per istam, L. sublata pena extraordinaria: de qua in L. 1. ff. de termi. mo. & in L. 1. C. de accusa. quam opinionem tenet gloss. in d. L. 1. & in d. L. agraria, quæ videtur approbari hic: licet Docto. communiter illam impugnant, & magis communiter dicunt, quod pena extraordinaria, de qua in dict. legibus, & quæ habetur in L. 2. ff. de termi. mo. procedat si agatur criminaliter: si vero agatur civiliter, tunc procedat ista de quinquaginta aureis: quæ fuit opinio, 2. gloss. in d. L. 1. quam opi. communem improbat Ang. in d. L. 1. nam hic, & in L. agraria. pena applicatur fisco: & sic agitur criminaliter, non civiliter: unde Ang. ibi ad concordiam dicit esse distinguendum. Quod si quis animo furandi lapides, terminos evellit, non credens eos terminos, fustigatur, nisi sit splendidior: quo casu puniatur, ut pro simplici furto, L. 2. §. fin. ff. de termi. mo. Si vero non animo furandi tunc si terminos non evulit, sed faciem terminorum convertit, ut ex arbore arbutum, & ex sylva novellam: & puniatur tunc arbitrio iudicis ut in d. L. agraria. in fi. Si vero terminos evulit, causa occupandorum finium: quia locum ibi constantem habebat (qui est proprius casus hujus Legis Partitarum) tunc secundum eum splendidior relegatur ad tempus arbitrio iudicantis, si juvenis est in tempus prolixius, si senior in

ome mudar, sin mandamiento del Rey, o del Judgador del lugar. E si alguno contra esto fiziesse, que mudasse los mojones, maliciosamente, que estuuiessen entre la su heredad, e la de su v. zino; como quier que ome non puede dezir propriamente que faze furto, porque lo faze en coia que es rayz; (2) pero faze yerro, e maldad, que es semejante de furto. E porende, todo ome que esto fiziere, deue pechar al Rey, (3) por quantos mojones así mudare, por cada vno dellos (4) cincuenta maravedis de oro. (5)

L. 6. tit. 6. lib. 3. Recop.

remissius, inferior vero castigatus datur in opus publicum per biennium, ita intelligit, L. 2. versio. de pæna, ff. de termi. mo. Si vero evulit ad seminandum zizaniam, tunc habet penam quinquaginta aureorum, de qua hic, & in d. L. agraria. Et si erat servus qui talia committebat, domino infesto, puniebatur ultimo supplicio, secundum legem Nervæ Imperatoris, nisi dominus pro eo multam solvere vellet, ut in d. L. agraria. Sed per aliam legem postea latam evellens terminos causa seminandæ zizaniz, puniatur iudicantis arbitrio, extra ordinem, ut in d. L. 1. C. de accusatio. & in d. L. 1. ff. de termino moto. & istam dicit esse veritatem Angel. ubi supra. Silycet. vero in dict. L. 1. relatis opinionibus Glossæ, & aliorum tandem ibi refert, & distinguit, quod, aut quis ignoranter terminos ad movet, sine lucrandi animo: & tunc neque furti: quia dicitur lucrandi animus: neque alia pena pro termino amoto puniatur, cum dolus in hoc exigatur, ut in dict. L. agraria. & in L. 2. aut amovit animo lucrandi tales terminos: & tunc vilis persona verberibus caditur, ut in dict. L. 2. in fine, non vilis solum furti tenetur, ut in L. si certè, ff. de furtis, aut scivit illos esse terminos, & tunc si amovit, ut tantum sibi terminos lucraretur, & in quinquaginta aureis quo quolibet termino tenetur, veum persona vilis non habens unde solvar, luet in corpore, ut in L. agraria. primo & secundo respon. aut amovit causa finium occupandorum, & tunc distinguit inter personas, ut splendidiores relegatur in majus, vel minus tempus, secundum diversitatem ætatis, viles vero fustigentur, & ad biennium relegatur, ut in d. L. 2. primo & secundo respon. aut amovit causa litium seminandarum, tunc extra ordinem puniatur, pro factorum varietate, L. 1. ff. de termino moto. & d. L. agraria. in fine, & cum ista distinctione dicit Silycet. materiam esse claram, quæ per alios, secundum eum est indiffusa. Tu vero considera, quod Lex ista Partitarum loquitur in uno ex dictis casibus tantum, scilicet, quando evellat terminos, causa finium occupandorum, & appropriandi sibi terram, quam constantem suo prædio habebat, ex mutatione terminorum, & deciditur teneri pena illa ordinaria quinquaginta aureorum, pro quolibet limite, & pæna, de qua statim subdit, de amissione juris in re, quam intendebat lucrari, vel tantum reddendi de suo, si jus ibi non habebat, & de aliis pænis nihil dicit, unde videtur, quod non puniatur ulteriori pæna, & sic reprobandur in hoc dicta Doctorem, qui (ut retulit) aliter dicebant, moti ex dict. L. 2. quæ satis eorum dictum probat. Quando vero avulsio terminorum facta non fuit ex ista causa, sed ut seminaret zizaniam, vel ut furaretur lapides, seu terminos, seu alias recurre ad dictam distinctionem Doctorem, quam sic tenerem, ut quia causa zizaniz, seu seminandarum litium hoc facit, non puniatur pæna quinquaginta aureorum, de qua hic, & in L. agraria. pro ut dicebat Angel. sed extra ordinem, pro factorum varietate, ut dicit Silycet. & quia, L. agraria. in primo respon. non loquitur in isto casu in impositione dictæ pænz quinquaginta aureorum, sed in casu in quo loquitur ista Lex Partitarum, si vero amovit, animo lu-